

KO V GORAH SNEŽI, OSTANIMO DOMA

PAVLE ŠEGULA

Večina tistih, ki hodijo v gore, si je na jasnem, da po izdatnejšem sneženju ni čas za ture in izlete v gore. Dosti manj planincev in smučarjev se zaveda vloge otopletev, še manj pa je ljudi, ki so si na jasnem o vlogi vetra pri oblikovanju pogojev za nastanek snežnih plazov.

O vsem tem dandanes pišejo vsi priročniki,* v katerih dobimo tudi poučne statistične podatke, izhajajoče iz materialov opazovalcev. Žal so nam prav ti, izvirni podatki, ki so najbolj prepričljivi, v glavnem nedostopni.

Poučen tak pregled je analiza, ki jo je pripravil meteorolog državnega Instituta za raziskavo snega in plazov na Weissfluhjochu nad Davosom v Švici Theodor Zing.** Raziskave se je lahko lotil, saj je imel na voljo izredno natančne podatke sodelavcev Instituta, poleg tega pa še poročila varnostne službe SOS Parsenn-dienst, ki upravlja obsežna smučišča nad Davosom in Klostersom. Povedati velja, da gre za smučišča na območju, ki leži med 1191 m (Klosters) oziroma 1540 m (Davos) ter nekako 2600 m (Weissfluhjoch), torej podobno kot svet med Pokljuko in Kredarico. Popolna primerjava seveda ni mogoča zaradi različnih klimatskih območij, vendar pa vzroke za nastanek snežnih plazov po analizi T. Zingga lahko brez po-

mislekov privzamemo tudi mi, še zlasti, ker se v celoti ujemajo z zaključki njegovega kolega po delu K. Chomicza iz Instituta v Jasni, ČSSR. Slednji je obdelal razmere v Visokih Tatrah. Podatki se nam ponujajo v preglednici.

Takoj nam pade v oči, da se kar 69 odstotkov snežnih plazov sproži zaradi spremembe debeline snežne odeje: zaradi sneženja in vetra, ki raznaša in prerazporeja sneg. To pomeni: kadar v gorah sneži, kadar veter raznaša sneg, ostanimo doma, počakajmo, da se snežna odeja ustali ali da se plazovi ulete!

Sneženje in veter kot vzrok plazov prednjačita v prvi polovici zime. Plazovi mokerega oziroma vlažnega snega gospodarijo predvsem marca in aprila.

Vzrok plazov je najpogostejše preobremenitev snežne odeje zaradi naravnega prirastka snega, posebno če pade na podlago, ki ne dopušča njene stabilizacije. Kot vemo, so zlasti kritični plast rahlega, nesprijetega snega, ki pada v brezvetrju, površinski srež, plasti globinskega sreža in plasti srena. V jeseni in spomladi se zelo pogosto splazi snežna odeja na mokrih travah in listju. Veliko takih plazov ogroža na Slovenskem ceste in železnice, marsikdaj so nevarni gozdnim delavcem in kmetovalcem.

Preden zaključim ta kratek pregled, bi rad odgovoril temu ali onemu bralcu, ki mi morda očita: »Zakaj posegamo po tujih statistikah, povejmo raje, kako je pri nas!« Odgovor je zelo preprost: plazov nam res ne manjka, manjka pa služb in ljudi, ki bi skrbno spremljali dogajanje in ugotavljali, kdaj in zakaj so se plazovi sprožili. Res-

* Glej: »Sneg, led, plazovi«, Planinska založba, 1986.

** T. Zingg: Soodvisnost med vremenom, preobrazbo snega in plazovi, IASH, Publ. Nr. 69, 1966.

Vzrok splazitve	Mesec					Skupaj	
	12.	1.	2.	3.	4.	št.	%
Sneženje, nov sneg	12	9	12	34	4	71	16
Vejavica, živi sneg	1	13	8	2	—	24	6
Sneženje in vejavica	46	48	75	29	3	201	47
Sončno obsevanje	9	13	4	3	6	35	8
Sončno obsevanje, dvig temperature	2	3	18	39	17	79	18
Dvig temperature, odjuga	—	—	—	—	12	12	3
Deževje	—	—	—	—	2	2	1
Vzrok neznan	—	1	1	—	2	4	1
Skupaj plazov	70	87	118	107	46	428	100
Odstotek plazov na mesec glede na celotno obravnavano obdobje	16	20	28	25	11	100	

nici na ljubo moramo povedati, da je pionirsko delo na tem področju opravila Služba za opazovanje snega in opozarjanje pred snežnimi plazovi, ki pa je imela odločno premalo opazovalcev. Za nameček so bili ti kadri (z redkimi izjemami) nezadostno izurjeni in nestalni. Primerjava s Švico, Francijo, Avstrijo, ČSSR in še s kom sploh ni mogoča. Dokler ne bo stalnih, zanesljivih in doslednih opazovalcev, pač ne bomo imeli svoje statistike, pa tudi razmišljanje o predvidevanju trganja snežnih plazov s pomočjo računalnikov so ob takih pogojih samo dobra želja in velika iluzija.

KOLIKO STANE GRS

DRAGA VARNOST V GORAH

PAVLE ŠEGULA

Od nekdanj je znano, da GRS ne pušča na cedilo nikogar, ki potrebuje njeno pomoč. Reševalci vselej store vse, da bi našli pogošane, oskrbeli in pospremili na varno ponesrečene. Slednje ponavadi ni preprosto: potrebno je znanje, vselej gre tudi za določeno tveganje, z vsakim posegom GRS pa so neizbežno povezani tudi materialni stroški, o katerih nihče (razen same službe) ne razmišlja. In vendar gre za velika sredstva, ki jih je treba od nekod dobiti, da bi v času potrebe ne bili praznih rok.

O tem pogosto govorimo, ko iščemo vires dohodkov, pomoč in dotacije; včasih tudi menimo, da bi o tej plati življenja in dela GRS moral vedeti vsaj nekaj vsak državljan, saj smo končno tako ali drugače vsi kandidati, da bomo nekoč potrebovali njeno pomoč, ki nam jo velikodušno daje brezplačno.

Ni moj namen, da prikažem prav vse stroške, prav vse finančne in materialne potrebe GRS, zato bo tale prispevek zanesljivo zelo pomanjkljiv in nepopoln. Rad bi namreč pokazal le to, kako zelo draga je tehnična in druga oprema gorskih reševalcev.

RAČUNATI JE TREBA V MILIJONIH

Kot izhodišče mi služi cenik opreme za reševanje tiroskega podjetja Tyromont, ki proizvaja sodobne, tudi pri nas uporabljane naprave za reševanje v gorah.

Kadar rešujemo huje poškodovanega iz stene in sploh iz sveta, kjer je potrebno gibanje v zahtevnem, ponavadi dokaj navpično postavljenem svetu, bomo skoraj

Reševanje naj bo brezplačno!

V glasilu Canada's National Mountaineering Club čitamo zanimiv prispevek, ki je nastal zaradi predloga nekega sodnika. Ubadal se je z nesrečo, ki je terjala dvoje življenj in v svojem poročilu zahteval, naj »ljudje, ki se ukvarjajo s tako nevarnim športom, kot je alpinizem, storitve reševanja plačajo«. Isti sodnik je še priporočil, naj bolj skrbno za šolanje gorskih vodnikov in za organizacijo GRS.

Na te zahteve sta se oglašila predstavnik Kanadaskis Country in Banff National Park. Oba se zavzemata za brezplačno iskanje in reševanje vseh, ki so potrebni pomoči, in menita, da tudi noben drug podoben park ne bo obračunal storitev, če obiskovalci zaidejo v škripce.

Oba predstavnika menita, da mora vsak obiskovalec vendarle v osnovi preventivno sam skrbeti za svojo varnost ter ne nasprotujeta mnenju, naj bi reševanje zaračunali samo tedaj, kadar ne bi bilo potrebno. Seveda pa v takem primeru v Banff National Parku poprejši posvare prizadetega in mu svetujejo, naj sam poskrbi zase.

V tem smislu navaja primer, ko je neki smučar zahteval, naj ga prepelje v Calgary helikopter, ker se mu je zlomila smučka in ker ima važen sestanek. Uprava parka je akcijo odklonila.

Zavedajo pa se, da ima tudi ta medalja dve plati, saj se bo morda kdo v stiski bal zahtevati pomoč, če bi ga to stalo veliko denarja.

P. Šegula

gotovo potrebovali vitel z jeklenico, nosilnim bobnom, zaviralnim bobnom, spojkami, želvami, žabico, vrtljivo vponko, običajnimi vponkami in še kaj. To potrebuje prav vsaka naša postaja GRS, stane pa ob vstopu v leto 1989 kar 18 milijonov dinarjev. Brez vitla in pribora bi si danes težko predstavljali spuščanje ali dviganje ponesrečenca v zahtevnem terenu.

Seveda potrebujemo tudi nosila: za laže poškodovanega ali za reševanje hudo ponesrečenega človeka, bodisi za reševanje iz stene, bodisi na smučišču.

Če je prizadeti pri zavesti in ne prehudo poškodovan, ga lahko namestimo v reševalni oprtnik. Ta velja 2 milijona, v lažji izvedbi pa 1,8 milijona dinarjev. Posebej za reševanje s helikopterjem prirejena vreča velja 2,3 milijona, medtem ko je vrečo za prenos preminulega možno nabaviti za 500 do 750 tisoč dinarjev.